

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ АКТІВ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПЛЕМІННОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

С. С. КОВАЛЬОВА, старший викладач
кафедри адміністративного та фінансового права,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: kovalyeva@gmail.com

А. О. ДІДУХ, студентка 2 курсу юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: ad19051999@gmail.com

Анотація. У статті висвітлено питання правового регулювання племінної справи в Україні. Визначено, що регулювання відносин у зазначеній сфері забезпечується нормами декількох галузей права: цивільного, адміністративного, трудового, фінансового тощо. Сучасна система законодавства з управління племінною справою являє собою надзвичайно складне явище, яке вивчене не повною мірою ні в аспекті складових його елементів, ні в плані взаємодії цих елементів, ні з точки зору факторів, які лежать в основі системи.

Аналіз нормативно-правових актів щодо питань управління племінною справою у тваринництві України дав змогу класифікувати їх за предметно-тематичним спрямуванням. Розроблено науково-обґрунтовану класифікацію правових норм із регулювання діяльності у галузі племінного тваринництва.

Ключові слова: племінна справа, класифікація, апробація, генофонд, генетичні ресурси, породи

Актуальність.

Правове забезпечення регулювання племінної справи в Україні є відносно новою сферою правового регулювання, що отримала належний розвиток зі становленням та розвитком товарного племінного тваринництва та необхідністю правового унормування діяльності зі створення та використання селекційних досягнень у цій галузі. Регулювання відносин у зазначеній сфері забезпечується нор-

мами декількох галузей права, побудованою на основі інтеграції декількох галузей права. За нашими даними, за часів незалежності України з метою правового врегулювання проблем розвитку племінної справи було прийнято близько тисячі нормативно-правових актів різної спрямованості. Така законодавча активність обумовлювалася об'єктивною необхідністю відповідного правового забезпечення реалізації назрілих селекційно-племінних заходів. Проте на сьогодні відсутня

чітка систематизація правових актів з регулювання племінної діяльності, яка дозволила б логічно розподілити та внутрішньо узгодити сукупність чинних нормативно-правових актів з регулювання відносин у галузі племінного тваринництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідження системи правового забезпечення розвитку племінною справою здійснювало досить обмежене коло дослідників. До них слід віднести С.С. Ковальову, В.І. Курила, О.Ю. Піддубного, О.А. Підопригору, О.П. Світличного, В.К. Шкарупу, що досліджували організаційну структуру, функції та юрисдикційні повноваження Головної державної племінної інспекції [1, с. 114–119]. Крім зазначених, на нашу думку, також слід відмітити довідник нормативно-правових актів у 3 томах з редакцією В.Л. Іванова [2, с. 104–112] та аналогічний йому збірник діючих редакцій нормативних актів у галузі племінного скотарства [3, с. 278], виданий державним науково-виборчим концертом «Селекція». Фактично ці видання являють собою зібрання нормативно-правових актів, зорієнтованих на використання спеціалістами з племінної справи в Україні. Вважаємо, що суттєвим недоліком цих робіт є відсутність систематизації перелічених в них актів за жодним критерієм класифікації, окрім зазначення їх чинності на момент публікації видання.

Мета роботи – здійснити аналіз нормативно-правових актів, що регулюють племінну діяльність у тваринництві та здійснити науково обґрунтовану класифікацію правових актів із регулювання цієї діяльності.

Результати.

Сучасна система законодавства з управління племінною справою являє собою надзвичайно складне явище, яке вивчене не повною мірою ні в аспекті складових його елементів, ні в плані взаємодії цих елементів, ні з точки зору факторів, які лежать в основі системи. Разом з тим необхідність підвищення ефективності державного регулювання даною сферою вимагає впорядкування, удосконалення, розвитку системи законодавства з управління племінною справою. В цьому напрямку вже проведена значна робота, але як на нашу думку, має бути проведена робота по консолідації, кодифікації законодавства, усуненні протиріч і прогалин, приведенні законодавства про племінну діяльність на всіх його рівнях у відповідність з потребами сучасного життя, удосконалення порядку прийняття і легального тлумачення загальних і відомчих актів. Законодавство про племінну справу у своєму становленні мало свої особливості, виходячи з трьох етапів історичного розвитку суспільства і дореволюційного, радянського та сучасного.

Як показало дослідження, дореволюційне законодавство не мало правових норм, які безпосередньо стосувались питань управління в сфері племінної справи. Практика реалізації дореволюційного племінного законодавства обмежувалась роздачею привілеїв.

У радянський період законодавство про племінну діяльність отримало відповідний розвиток. Характерною особливістю даного періоду є те, що племінна діяльність у тваринництві регулювалась виключно підзаконними нормативно-правовими актами. У 1918 р. був прийнятий Декрет «О пле-

менном животноводстве», 1919 р. Декрет «Об охране и развитии тонкорунного (мериносового) овцеводства», 1920 р. Декрет «О племенном животноводстве в трудовых хозяйствах».

Прийняті Декрети дали певною мірою можливість упорядкувати племінну роботу, так держава намагалась реалізувати свою управлінську діяльність в даній галузі.

Тривалий час законодавство з управління племінною справою у тваринництві свого розвитку не знаходило. Регулювання в цій сфері відбувалось фрагментарно.

Цілеспрямовану роботу в племінній справі в УРСР пов'язують з 1944 р. Дослідження засвідчило, що розвиток племінної справи післявоєнного періоду ґрунтувався на принципах адміністративно-командної системи, централізації, планування. До 1958 р. племінна робота проводилась сезонно, ефективність від таких заходів була низькою.

У 1963 р. були прийняті два Положення «Об апробации новых пород, породных групп, внутривидовых не заводских типов в животноводстве» і Положення «О государственных племенных книгах крупного рогатого скота, свиней, овец, коз, лошадей».

Проблема удосконалення племінної діяльності знайшли своє відображення в нормативно-правових актах 70–80-х рр., а саме у Постанові Ради Міністрів СРСР «О мерах по улучшению племенного дела».

У сучасних умовах законодавча база, що стосується управління племінною справою у тваринництві складається з ряду нормативно-правових актів, які за юридичною силою поділяються на законодавчі та підзаконні.

Необхідно відмітити, що одним із основних законодавчих актів даного

періоду, що врегулював питання племінної справи, є Закон України «Про племінну справу у тваринництві». Це перша спроба законодавчо врегулювати племінну діяльність в Україні. Даний закон визначив загальні, правові, економічні та організаційні основи племінної справи у тваринництві. Державне управління у сфері племінної діяльності реалізується через низку повноважень органами, які визначені законом.

На нашу думку, у вищезгаданому законі доцільно відобразити серед повноважень:

- забезпечення державної підтримки наукових досліджень;
- організація страхування ризиків;
- забезпечення пільгових умов оподаткування та кредитування
- проведення державної реєстрації селекційно-племінних досягнень з використанням генно-модифікованих організмів.

Суттєвим нормативно правовим актом з питань управління племінною у тваринництві, який розроблений на використання вимог Закону України «Про племінну справу у тваринництві», стала Загальнодержавна програма селекції у тваринництві на період до 2015 року. Дана програма покликана забезпечити адаптація законодавства України у сфері племінної справи до законодавства Європейського Союзу.

Необхідно констатувати величезну значущість для ефективного управління таким процесом, як племінна діяльність, Положення про присвоєння відповідних статусів суб'єктам племінної справи у тваринництві та наказ Міністерства сільського господарства і продовольства України про прийняття «Положення про апробацію селекційних досягнень у тваринництві».

Положення про апробацію селекційних досягнень у тваринництві прийнято було з метою встановлення єдиних методичних, управлінських принципів оцінки племінних і продуктивних новостворених і поліпшених існуючих порід, зональних типів та інших селекційних досягнень, а також оцінки результатів творчої роботи авторських колективів (авторів) в розвитку тваринництва. Даний нормативно-правовий акт є документом всебічним, оскільки в ньому розглянуті такі питання, як:

- вимоги до селекційних досягнень;
- порядок подання селекційних досягнень на апробацію;
- апробація селекційних досягнень;
- визначення винагороди авторам і організаціям – оригінатором;
- видача охоронних документів.

Отже, як показало дослідження племінна діяльність регулювалася та регулюється великою кількістю різнопланових за своєю юридичною силою та спрямуванням нормативно-правовими актами.

Тому, на нашу думку, створення повноцінної системи правового забезпечення розвитку племінної справи обов'язково має передбачати класифікацію правових актів, що входять до її складу. Ми поділяємо точку зору В.Д. Пакутіна щодо того, що наукова класифікація є підлом правових норм на «... визначені підгрупи на основі подібності та різниці їх найбільш суттєвих ознак, яке проведене таким чином, щоб кожна підгрупа займала серед членів поділу відповідне місце [4, с. 58]. Наукова класифікація, за визначенням, наведеним в юридичній енциклопедії, виражає систему законів, властивих відповідній галузі дійсності.

За нашими дослідженнями, розвиток племінної справи в Україні регла-

ментується близько тисячею нормативно-правових актів різних видів та рівнів підпорядкованості. Особливе місце серед них належить Закону України «Про племінну справу у тваринництві» від 21 грудня 1999 р. № 1328-XIV [3, с. 3–16], мають комплексний характер і стосуються практично усіх аспектів здійснення селекційно-племінної роботи в Україні, інші, такі як «Положення про державний племінний реєстр» від 10 червня 2002 р. за № 488/6776 [3, с. 192–195] регламентують досить вузьку сферу правовідносин, пов'язаних з проведенням єдиного державного обліку племінних стад. Вважаємо, що цілком логічно було б систематизувати сукупність нормативно-правових актів щодо розвитку племінної справи в Україні у відповідності до сфер діяльності, що охоплюються логічним обсягом поняття «племінна справа» у тому вигляді, як передбачено законодавцем. Відзначимо, що у відповідності до його визначення у Законі України «Про племінну справу в тваринництві» воно включає зоотехнічні, селекційні та організаційно-господарські види заходів.

Весь масив нормативно-законодавчих актів, що прямо чи у іншій спосіб стосується галузі племінного тваринництва характерний своєю різноманітністю, що залежить від виду регульованих суспільних відносин; органів, що прийняли ці нормативно-правові акти; форми самих актів; їх юридичною; методів впливу на регульовані відносини.

Інформаційною базою даного дослідження вперше стали близько тисячі нормативно-правових актів з управління племінною справою у тваринництві України, прийнятих державними органами управління різних рівнів упродовж 1991–2017 рр.

Наявність в межах племінної справи певного кола відособлених за своєю метою та специфікою діяльності сфер дає підстави для класифікації їх правового забезпечення за предметно-тематичною класифікацією. Вбачається, що сукупність нормативно-правових актів з правового забезпечення розвитку племінної справи доцільно класифікувати за наступними напрямками:

1) законодавче забезпечення правового статусу суб'єктів племінної справи;

2) правове забезпечення функціонування єдиної системи селекції у тваринництві, зокрема ідентифікації племінних тварин, племінного обліку, бонітування, оцінки тварин за якістю потомства та іншими ознаками, формування інформаційної бази даних з племінної справи та періодичної публікації аналітичних відомостей з племінної справи у тваринництві тощо;

3) правове забезпечення створення та поліпшення порід сільськогосподарських тварин; збереження генофонду існуючих, локальних та зникаючих порід;

4) правове забезпечення наукових розробок та впровадження більш досконалих методів селекції, а також методів біотехнології та генної інженерії;

5) правове забезпечення здійснення державної економічної підтримки проведення заходів з племінної справи у тваринництві;

6) правове забезпечення атестації працівників з племінної справи, які виконують спеціальні роботи племінними (генетичними) ресурсами;

7) управління державним майном, що знаходиться в розпорядженні суб'єктів племінної справи;

8) правове забезпечення міжнародного співробітництва з питань племінної справи.

Висновки і перспективи.

Аналіз нормативно-правових актів щодо питань управління племінною справою у тваринництві України дав змогу класифікувати їх за предметно-тематичним спрямуванням. Розроблено науково-обґрунтовану класифікацію правових норм із регулювання цієї діяльності у галузі племінного тваринництва.

Список використаних джерел

1. Курило В.І., Шкарупа В.К., Піддубний О.Ю. Адміністративна юрисдикція в АПК України: навчальний посібник. За заг. ред. В.К. Шкарупи. Київ: Магістр–XXI ст., 2008. 688 с.
2. Племінна справа у тваринництві: Нормативно-правові документи: Довідник. В. . Іванов (заг. ред.). Львів: Леонорм, 2004. 312 с.
3. Мельник Ю.Ф., Литовченко А.М., Буркат В.П. та ін. Нормативно-правові акти з питань племінної справи у тваринництві. Київ: Державний науково-виробничий концерн «Селекція»: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 170 с.
4. Охрана окружающей среды: управление, право: сборник научных трудов. Київ: Наук. думка, 1982. 207 с.

References

1. Kurilo, V.I., Shkarupa, V.K., Poddubniy, A.Y. (2008). *Administratyvna yurysdyktsiia v APK Ukrainy [Administrative jurisdiction in the agroindustrial complex of Ukraine]*. Kyiv: Magister-XXI centuries, 687.
2. Ivanov, V.L. (2004). *Pleminna sprava u tvarynnytstvi: Normatyvno-pravovi dokumenty [Nursery in livestock: Normative-legal documents]*. Leonorm, 312.

3. Melnyk, Y.F., Litovchenko, A. M., Burkat, V.P. (2003). Normatyvno-pravovi akty z pytan plemynnoi spravy u tvarynnytstvi [Normative Acts on Tribal Affairs in Animal Husbandry]. Kyiv: State Research and Production Concern «Selection»: Publishing and Printing Center «University», 170.
4. Okhrana okruzhaiushchei sredy: upravlyenye, pravo [Environmental protection: management, law] (1982). Kyiv: Science. opinion, 207.

S. S. Kovalyeva, A. O. Didukh (2019). To the question naire of classification of legal provisions for the development of the questionnal case in Ukraine. Law. Human.

Environment, 10(1): 67–72, <https://doi.org/10.31548/law2019.01.009>.

Summary. *The article deals with the issues of legal regulation of tribal affairs in Ukraine. It is determined that the regulation of relations in this area is ensured by the norms of several branches of law: civil, administrative, labor, financial, etc. The modern system of legislation on tribal management is an extremely complex phenomenon, which is not fully studied either in terms of its constituent elements, nor in terms of the interaction of these elements, nor in terms of the factors underlying the system.*

The analysis of normative legal acts on issues related to the management of the breeding business in livestock farming in Ukraine gave grounds for classifying them according to the subject-thematic direction. A scientifically substantiated classification of legal norms on regulation of activity in the sphere of breeding livestock is developed.

Keywords: *tribal affair, classification, testing, gene pool, genetic resources, breeds*
